

MARKÉTA NOVOTNÁ

KARLŠTEJNSKÁ MANSKÁ SOUSTAVA

Diplomová práce. Ústav českých dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Praha 2007, stran 151.

Posudek oponenta

Posuzovaná diplomová práce si neklade náročně formulované badatelské cíle ani za každou cenu nesleduje módní trendy a metodické postupy. Je však velmi poctivým a důkladně zpracovaným přehledem všeho, co lze z dnes známých pramenů zjistit o organizaci manské soustavy hradu Karlštejna, o jejím vývoji a o držitelích jednotlivých manských statků. Autorka podává tento přehled fundovaně a s dobrou znalostí celkového historického kontextu, která vychází z úctyhodného spektra prostudované domácí i zahraniční odborné literatury. Snaží se zasadit svůj výklad do širšího rámce vývoje lenních systémů jak v českých zemích, tak v evropském měřítku, o němž pojednává v obsáhlé I. kapitole (s. 6-38). Zatímco její první část, věnovaná pohledům několika generací a škol zahraničních historiků na podstatu a proměny lenního zřízení, je z pochopitelných důvodů jen útržkovitá a místy příliš zjednodušující, část druhá, pojednávající o pojetí tohoto fenoménu v české historiografii, je již plnohodnotným a svébytným přehledem dané problematiky.

Úroveň a způsob výkladu konkrétní faktografické látky od str. 15 smazává naštěstí nevalný první dojem, který lze nabýt zejména z Úvodu (s. 3-5), v němž se autorka snaží popsat (žel nešťastně neobratným způsobem a neodborným stylem, ve vyprávěcí ich-formě a zčásti v budoucím čase, jakémsi „futurum historicum“) genezi a koncepci svého díla. Je možno dokonce říci, že s tím, jak se výklad blíží k vlastní karlštejnské problematice a poté se stává její podrobnou analýzou, je kvalitativně na stále vyšším stupni. Ani v obsahově stěžejních kapitolách se však autorka bohužel nevyvarovala řady nápadných neobratností daných její nezkušeností v oblasti odborného stylu, zejména však nemalého počtu zbytečných gramatických chyb i „počítačových překlepů“, kterým bylo možno svědomitější závěrečnou revizí textu snadno předejít. Právě ony dosti výrazně kazí výsledné vyznění této jinak obsahově hodnotné, podrobné, zajímavé a bezesporu přínosné diplomové práce.

Pokud jde o historiografické poznatky a vývody, jež Markéta Novotná prezentuje, lze je akceptovat takřka bez výhrad. Pozornost zaslouží na prvním místě její poznámky ke genezi a významu manské soustavy hradu Kamýka n. Vlt., založené na rozboru dvou dosud badatelsky nevytěžených listin z let 1336 a 1341 (s. 57-63). Na ně navazují pasáže spojené s převedením kamýcké manské soustavy k nově založenému hradu Karlštejnu a úvahy o transformaci a využití původní služební organizace ve středním Povltaví a při dolní Berounce Karlem IV. i jeho předchůdci a nástupci na českém trůně. Zde ovšem autorka střízlivě odkazuje na potřebu důkladnějšího zpracování této problematiky ve speciální studii. Nepominutelnou informační hodnotu mají svědomitě seznámené a zasvěceně komentované údaje z dostupných pramenů a dosavadní literatury o karlštejnské manské soustavě a manech v 15. a 16. století. Je tu zachycena krize soustavy i snahy o její obnovu, vrcholící koncem 16. a na počátku 17. století. Rozbor 1. kvaternu karlštejnských manských knih založeného 1605 pak dává M. Novotné možnost podat ucelený přehled manské soustavy hradu Karlštejna ve stavu, v němž se nacházela po obnovném úsilí karlštejnských purkrabí Jáchyma Novohradského z Kolovrat a Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka (s. 87-102). Je zde několik podnětných úvah o problematice klasifikace a hierarchie lén a leníků

(manů) v souvislosti s jejich označováním pojmy „rytířský“, „služebný“, „robotný“. Velmi zajímavý je rovněž závěrečný stručný přehled přetrvávání a proměn karlštejských lén až do jejich definitivního zániku po roce 1869.

Na stranu pozitiv práce lze zařadit její čtyři přílohy, především pak přílohu č. I, která je vlastně registářem zápisů o karlštejských manech, obsažených ve čtyřech knihách desk dvorských z let 1380-1448. Rovněž poznámkový aparát o 584 odkazech a svědomitě zpracovaný seznam použitých pramenů a literatury snesou i relativně přísné měřítko. Poněkud překvapí pouze neobvyklé rozdělení pramenů a pramenných edic vždy na dvě skupiny, na prameny a edice „využité“ a „doporučené pro další studium“.

Závěrem je možno konstatovat, že posuzovaná práce není pouze snůškou pilně posbíraného bohatého faktografického materiálu. Text má na řadě míst ambici být hlubší analytickou sondou a ocenění si zaslouží i zřetelně naznačená snaha o komparaci manských systémů. Tímto pojetím si autorka vytvořila dobré předpoklady pro to, aby v další etapě své badatelské práce mohla dospět k hlubším a patrně i obecněji přínosným poznatkům a závěrům. Již v nyní předložené podobě a stylizaci by pojednání po nevelkých úpravách mohlo být např. takřka ideální úvodní studií k vědecké pramenné edici - sbírce dokumentů (regist) o manské soustavě a manech hradu Karlštejna.

Přes formální nedostatky, jež zajisté nelze pominout, diplomová práce M. Novotné nezanedbatelně doplňuje a rozšiřuje spektrum dosavadních poznatků o specifickém fenoménu manských soustav u českých královských hradů a jmenovitě o manském systému hradu Karlštejna, o jeho rozsahu, funkcích a vývoji až do zániku v 19. století. Z pohledu oponenta splňuje nároky kladené na studentské diplomové práce a může být úspěšně obhájena. V budoucnu by mohla být bez větších problémů oproštěna od formálních chyb a dopracována do podoby vhodné k zveřejnění. Proto doporučuji, aby byla připuštěna k obhajobě.

Navrhované hodnocení: (při bezproblémové obhajobě) **velmi dobře**

V Praze dne 15. srpna 2007

doc. PhDr. Václav Ledvinka, CSc.